

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ספר פשוט אחרי מות – קצוץ תפוחי שנה י"ז אלול 636
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: סעודות שבת מתקנות חטא אדם הראשון

סעודה, ויש לומר דלא ביטלתי קידוש היום על היין, והכי נמי קאמר דהביאה לו קידוש היום רוצה לומר יין.

וכן באמת כותב הרשב"א ז"ל בחידושו שם: "ולא ביטלתי קדושת היום, פירוש ביין, אף על פי שהוא מותר בפת".

וכן מפורש בפרקי דרבי אליעזר (פרק י"ט): "ויברך אלהים את יום השביעי, הקב"ה בך וקידש את יום השביעי, וישראל אינן חייבין אלא לשמור ולקדש את השבת, מכאן אמרו כל המברך ומקדש על היין בלילי שבתות מאריכין לו ימיו בעולם הזה ולעולם הבא, שנאמר כי בי ירבו ימיו בעולם הזה, ולעולם הבא ויסיפו לך שנות חיים".

ולכאורה מדוע ברכת אריכות ימים נאמרה רק על הקידוש ביין ומדוע לא כשמקדש על הפת?

ולפי דרכינו יבואר, כי כשמקדש על היין ומברך המוציא על הפת מתקן את חלקי עץ הדעת הן של הגפן והן של החיטה, ולכן זוכה לאריכות ימים. אבל כשמקדש על הפת, הרי שמתקן את חלק החיטה שבעץ הדעת ועדיין לא נתקן חלק הגפן, ולכן אין בו הברכה של אריכות ימים.

והנה, הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע אמר ברמז דברי הזוה"ק: "רזא דשבת איהו שבת דאתאחדת ברזא דאחד", דאות א' באה בקובלנא על בעל התרגום לפי שבתיתב "אחד" שב' שמע ישראל" תרגם "ה' חד" ו"חיסר אות א' מאחד, והשיב בעל התרגום שלעומת זה בתיבת "שבת" הרומזת לשמו ית' כדאיתא בזוה"ק ד' שבת שמא דקוב"ה "תרגם" שבתא" במקום "שבת", נמצא דשם השלים את האות א' המורה ליחודו ית' בסוף התיבה. וזהו שרמז בזוה"ק "רזא דשבת איהו שבת דאתחדת ברזא דאחד" שהיא מקבלת את האות א' המרמז ליחודו, וז"ש "כד עיל שבתא איהי איתחדת ואתפרשת מסטרא אחרא" שבתיתב "שבתא" מקבלת היא את האות א' מיחודו ית', אלא שהיא מתפרשת מצד השני של התיבה ולא בראשה כבתיבת "אחד", עכדה"ק.

ונראה לומר כי לשון תרגום מרמז על הגלות, שבגלות חסר תיקון האות א' ועל ידי שבת קודש זוכה לתקן את האות א'.

וזאת על פי מה שכתב ה"בני יששכר" בספרו "רגל ישרה" (מערכת א' אות נ' ערך אבות) בענין מה שפגם אדם הראשון בשלשה אלפי"ן של אד"ם אמ"ת אדנ"י, והנה הדברים בלשון קדשו: "מצאתי בספר ילקוט הראובני על התורה (פרשת בראשית אות תצ"ד) בשם המגלה עמוקות, כי בחטא אדם נחסרו שלשה אלפי"ן דהיינו א' מן אד"ם וא' מן אמ"ת וא' מן אדנ"י..."

נאמר בתחילת פרשת קדושים (י"ט, ג') "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלהיכם".

וכבר הקשו חז"ל (יבמות ה:) מה השייכות בין מצות כיבוד הורים לשמירת שבת. ונראה לומר בדרך הדרש, כי בא ללמד על אביו ואמו הראשונים הם אדם הראשון וחווה כי אם ירא אתה ורוצה לתקן את חטאם, הרי שהוא על ידי "ואת שבתותי תשמור".

וכתב רבינו יוסף חיים בספרו בן יהוידע (עמ"ס ברכות מ.) וז"ל: ידוע דדברי התנאים בזה כולם אמת דכל הני תלתא גפן תאנה וחטה הוו בכלל האזהרה של עץ הדעת ואכל משלשתם וחטא באכילתו, ולכן שלש רגלים שנאמר בהם שמחה של אכילה ושתייה, הם תיקון עוון אדם הראשון שהיה בשלשה מינים אלו. וזה רמז הכתוב: "שלש רגלים תחג לי בשנה", תחג ראשי תיבות: תאנה חטה גפן, הם השלשה שחטא בהם אדם הראשון. ע"ש.

ובספר בן איש חי (שנה שניה ר"פ בראשית) ביאר יותר וכתב: אלו ואלו דברי אלהים חיים דכלהו איתנהו, כי עץ הדעת היה בו פרי טעם חטה ופרי טעם תאנה ופרי טעם גפן. ואל תתמה על הדבר, הלוא במן מצינו דאמר רז"ל שהיה מתהפך לכל טעמים שבעולם. ע"ש.

ומקור מפורש לדברי רבינו יוסף חיים הוא בתיקוני הזהור (תיקון כ"ד דף סט ע"א) כבר אמרו: חד אמר חטה היתה, וחד אמר גפן וכלא קשוט. וכן בזהר חדש בתיקונים (דף קז ע"א) כתב: בגין דא הוו אמרי רבנן דמתני' אילן שאכל אדם הראשון חטה היה ואחרנין אמרין גפן הוה ואחרנין אמרין תאנה היתה, ולא הוו חולקין במילוליהו דכלא קשוט. ע"ש.

וכבר ביארנו שבסעודות שבת קודש על ידי עשיית הקידוש על היין זוכה לתקן את חלק הגפן שבעץ הדעת ועל ידי ברכת המוציא על הלחם מתקן חלק החיטה, ועל ידי לבישת בגדי שבת מתקן את חלק התאנה שבעץ הדעת.

בזה נבוא ונתרץ את קושיית המהרש"א על הגמרא במגילה (כז:): מביאה: "שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים, א"ל מימי לא ביטלתי קידוש היום, אמא זקינה היתה לי פעם אחת מכרה כפה שבראשה, והביאה לי קידוש היום, תנא כשמתה הניחה לו שלש מאות גרבי יין, וכשמת הוא הניח לבניו ג' אלפים גרבי יין".

והמהרש"א ז"ל כתב: "לא ביטלתי קידוש היום וכו', לדעת הפוסקים דמקדשים על הפת, קצת קשה מאי רבותיה דלא ביטל קידוש היום, דמסתמא פת היה לו דהא אין קידוש אלא במקום

ויש לומר כי שלמה המלך זכה לתקן את שלשת האלפים, שנאמר (מלכים א' ה' י') "וידבר שלשת אלפים משל", משל ראשי תיבות: לאוקמי שכינתא מעפרא. ולכן בימי שלמה היתה "סיהרא בשלימותא". ו"אלפים" מלשון אלפי"ן שתיקן את שלשת האלפי"ן שחסרו בחטאו של אדם הראשון.

וכיצד זכה שלמה המלך לתקן את שלשת האלפי"ן?

חטא אדם הראשון נגרם על ידי אכילה, מאידך מצינו אצל שלמה המלך: "ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו". (תענית כט: וכן נפסק בשולחן ערוך או"ח סימן תקנ"ב, סעיף י'). ומדוע בחרו בדוגמא של "שלמה המלך"? אלא ששלמה המלך אכל בקדושה ובטהרה, וובסעודות אלו תיקן את אכילתו של אדם הראשון והחזיר את האלפי"ן למקומן.

וכך כלל יהודי שאוכל שלשת סעודות שבת בקדושה ובטהרה, זוכה לתקן את שלשת האלפי"ן ולהחזירן למקומן.

והנה כתב המגלה עמוקות (אופן קס"ב) בשם תיקוני הזוהר (הקדמה טו:), כי האות א' מורכבת מאותיות יו"י שעולה בגימטריא הו"ה, והוא ראשי תיבות י'תום ו'אלמנה י'עודד.

ויש לומר שעל ידי סעודות שבת שמקפיד לארח יתום ואלמנה ולעודדם, זוכה לתקן את שלושת האלפי"ן שנפלו בחטא אדם הראשון.

בזה נבוא ונבאר מה שאומרים בזמירות לשבת: "יום שבתון אין לשכוח זכרו כריח הניחוח, יונה מצאה בו מנוח ושם ינוחו יגיעי כח". וביאורו על פי תיקוני הזוהר (תיקון ו' דף כו:): "דבזמנא דשכינתא בגלותא דאתמר בה "ולא מצאה היונה מנוח וגו' "אלא בשבת ויומא טבין, ובהווא זמנא אתיחדת עם בעלה וכמה נפשות יתירין קא נחתין עמה לדיירא בישראל הדה"ד (שמות ל"א ט"ז) "ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם", זכאה איהו מאן דמתקן לה דירה נאה בלביה וכלים נאים באברים דליה ואשה נאה דאיהי נשמת דבגינה שריא שכינתא עילאה דאיהי נשמת כל חי עלי', וקוב"ה איהו שבת בחד וינפש בחד בשכינתא עלאה איהו שבת עלי' ובשכינתא תתאה איהו וינפש עלי' ויהיב לון נפשאן יתירן", עכ"ל התיקוני זוהר.

והיינו, היונה דמות גופה דומה לצורף האות אל"ף - גוף באמצע ושני כנפיים משני צדדיה, והיא מגיעה למנוחתה ולתיקון השלם בשבת קודש.

היעב"ץ בספרו מגדול עוז (בית מידות עליות הטבע) כתב שיש מופת על שבת חוץ ממה שהסמבטיון שובת, שהיונה אינה תולשת מהמחומר בשבת, ולפי"ז כתב בספר דברי שאול לבעל השואל ומשיב בפרשת נח לפרש את הכתוב: "ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפי", שכל השבת לא תלשה רק לעת ערב, וזה הפירוש במה שמזמרים "יונה מצאה בו מנוח", שלא תולשת ממחומר בשבת.

[יש להעיר לגבי המבארים "לעת ערב" על פי הנ"ל דהיינו שחיכתה למוצאי שבת, דלפי חידושו הנודע של בעל המקנה בקידושין דף ל"ז על הפסוק "יום ולילה לא ישבותו" שקודם מתן תורה (וכן לבני נח אף לאחר מתן תורה) הלילה הולך אחר היום, א"כ אם נשלחה היונה בשבת ביום היה עליה להמתין עד הבוקר שלמחרת כדי שתצא שבת, ואילו "לעת ערב" עדיין היה אז שבת].

אלא שיש לשאול: הגמרא בשבת (קכב.) אומרת: "מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת". והביאו תוס' דברי המכילתא (משפטים כ"ג י"ב) "למען ינוח שורך וגו'" יכול לא יניחנו תולש לא יניחנו עוקר? ת"ל "למען ינוח" ואין זה נייח אלא צער". וא"כ מדוע תחמיר היונה שלא לתלוש בשבת מאחר והתורה התירה לבעלי חיים לעשות כן?

ונראה לבאר בזה בדרך דרוש, דהנה איתא בשבת (מט.) המעשה באלישע בעל כנפיים שנעשה לו נס: "ואמאי קרי ליה בעל כנפיים? שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו, והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק. ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו, וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו. אמר לו: מה זה בידך? אמר לו: כנפי יונה, פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה. לפיכך קורין אותו "אלישע בעל כנפיים". ומאי שנא "כנפי יונה" משאר עופות? משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר "כנפי יונה נחפה בכסף וגו'", מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצוות מגינות עליהן. ע"כ.

ולכאורה הרי החיוב למסור נפש הוא רק על שלש מצוות חמורות ואל על מצות עשה של הנחת תפילין וכיצד מסר את נפשו?

ובתוס' (שבת מ"ט.) כתבו להקשות על מה שנטלם מראשו והרי בשעת הגזירה צריך למסור נפשו אפילו על מצוה קלה? ותירצו דהרבה אין להם תפילין בראשם כל היום, ואין מוציא עצמו מכלל ישראל ע"ז.

ולכא' קשה כיצד מסר נפשו ויצא עם התפילין לשוק והרי אין חיוב ללכת כל היום עם תפילין, וכתבו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שאע"פ שאין מחויב למסור נפשו ע"ז אבל ודאי מידת חסידות למסור נפשו גם על שאר מצוות, וכמ"ש במדרש (ויקרא ל"ב א') "מה לך יוצא לסקל על שמלתי את בני וכו' על שנטלתי לולב וכו'", ובישמח משה מבואר דמי שחיותו היא מקיום המצוות ולא מחיים גשמיים הוא מקיים "וחי בהם" (ויקרא י"ח ה') במה שמוסר נפשו גם על שאר מצוות.

כמו כן היונה מוסרת את נפשה על שמירת שבת, ואף שמותר לה לתלוש מן המחומר אבל איננה מסוגלת לתלוש מן המחומר ומחמירה על עצמה. ולכן "אלישע בעל כנפיים" נעשה לו נס שנהפכו התפילין לכנפי יונה, כי בדומה ליונה מסר נפש אף על מצוה שאינו חייב בה.

וכמעשה שהיה עם רבינו יוסף חיים ז"ע בעת שעלה לארץ ישראל, קודם המסע, התנה עם מנהיג השיירה שבכל ערב שבת, לפני כניסת השבת, תעצור השיירה ולא תמשיך בדרכה עד אחרי צאת השבת. לאחר הסכמת מנהיג השיירה, הצטרף ה'בן איש חי' למסע לארץ ישראל.

כבר ביום שישי הראשון, חזר בו מנהיג השיירה מההסכם ולא הסכים לעצור את השיירה. כל תחנוני ה'בן איש חי' ואפילו שוחד כספי שהציע למנהיג לא הועילו, הוא התעקש ואמר כי מסוכן מאוד להישאר באזור זה, הוא שורץ שודדי דרכים מסוכנים, ועלינו למהר לצאת מכאן, טען.

השיירה המשיכה בדרכה וה'בן איש חי' נשאר לבדו לשבות שם את השבת הקדושה.

לאחר כמה שעות, כנראה לבו של מנהיג השיירה הערבי נקפו, והוא החליט לחזור על עקבותיו לראות מה עלה בגורלו של הרב. רבי יוסף חיים כבר נעמד לעשות קידוש, ולפתע ראה המנהיג כנופיית שודדים מתקרבת אל ה'בן איש חי', הוא נאלם דום בבעתה, וציפה בחרדה לראות מה יעלה בגורלו של הרב. לפליאתו הוא ראה שראש הכנופיה התקרב אל הרב, ומיד כאשר ראה אותו ביקש את סליחתו וביקש מכל חבריו לעזוב את המקום ושלא לפגוע ברב.

והסביר השודד מדוע אינו פוגע ברב, אותו שודד הפקיד פקדון אצל יהודי, אלא שבבוא זמן משיכת הפקדון הכחיש היהודי את קיומו וטען: 'לא היו דברים מעולם', והוא חזר וטען כך גם בפני בית המשפט, שלא הצליח בעקבות כך לחייב את היהודי להשיב את הפקדון לבעליו.

וכמנהגו בערכאות, כך גם נהג בפני ה'בן איש חי', היהודי חזר והכחיש את דבר הפקדון וטען: 'לא היו דברים מעולם'.

ה'בן איש חי' בחכמתו הוציא הודאה מפיו של היהודי, שאף התנצל שעשה כך בעקבות מצוקה כספית אליה נקלע, ופניו חפרו...

ה'בן איש חי' הבחין במצוקתו של היהודי, הוציא מכיסו סכום כסף, שווה לערך הפקדון, נתן אותו ליהודי כדי שישלם אותו לגוי.

ברבות הימים הפך אותו גוי לשודד, וכשראה את ה'בן איש חי', נזכר מיד בהתנהגותו האצילית, ואף תוך כדי מלאכת השדידה הרעה, לא רצה להונות כל רע לאיש כה קדוש.

מסופר על הרב יעקב יוסף הרמן ע"ה שעלה בקיץ תרצ"ט לישראל מארה"ב, והפליגו בספינה עם כל חפציהם אבל הנסיעה התארכה והם הגיעו שעה לפני השקיעה אל הנמל בחיפה. ומכיון שהיה זמן קצר והיו חייבים ללכת אל המארחים שלהם בחיפה, ולהגיע לפני שבת, לקח איתו הרב הרמן את המזוודה החשובה עם חפציהם האישיים טלית ותפילין ואת כל הארגזים כולם השאירו בספינה והודיעו לרב החובל שאין להם ברירה והם משאירים את חפציהם ויבואו במצו"ש לקחת אותם.

"רבי, פרצה מלחמה", הגיב הקצין. "אנו מפנים את הספינה ומשאירים את החבילות על הרציף. כאשר הספינה עוזבת, גם הרציף צריך להיות מפונה".

הרב הרמן לא התבלבל: "לא אכפת לי. אני רק מבקש שתחתים את דרכונינו כדי שנוכל לצאת מכאן במהירות".

הקצין הביט על הרב במבט מוזר. הוא קרא לקצין אחר והורה לו להחתים את דרכוני בני הזוג ולהניח להם ללכת. "הרב הזה מוכן לאבד את כל חפציו, ובלבד שיגיע לעיר לפני כניסת השבת שלהם", קרא לעבר חברו, שנדהם גם הוא למשמע הדברים. הלה החתים את הדרכונים ואישר להם לצאת מהנמל והם ישר נסעו למארחים שלהם.

במשך כל השבת הייתה רוחו של הרב הרמן מרוממת. שוב ושוב אמר לזוגתו: "ה' עושה הכול למעננו. מה נוכל אנחנו לעשות בעבורו? סוף-סוף נפלה לידנו הזכות לקיים את מצוות 'בכל מאוודך – בכל ממונך', ולקדש את שמו!".

עם צאת השבת אמר הרב אלפא לאורחו: "הבה נלך אל הנמל. ייתכן שעדיין נמצא שם כמה מהארגזים שלכם". בני הזוג לא היו שותפים לאופטימיות שלו, אך הסכימו להצטרף אליו.

"מי הולך שם?", נשמע קול, כשהתקרבה הקבוצה לאזור המואר שבנמל. "אנחנו נוסעי הספינה שעגנה אתמול אחר הצהריים", קרא הרב הרמן.

השומר האנגלי ניגש אליהם. "מה שמך?", שאל. "יעקב-יוסף הרמן", באה התשובה.

"אכן, כבר הגיע הזמן שתופיע", קרא השומר. "הובטח לי שתבוא מייד עם שקיעת השמש, ואתה איחרת בכמה שעות!".

השומר הוסיף ואמר: "דע שהמפקד שלי איים לכרות את ראשי, אם יחסר משהו מחפציי. הוא לא לבדוק אם הכול בסדר, וחתום על הניירות האלה. בבקשה, סלק הכול מכאן במהירות האפשרית. אני כבר תשוש לגמרי".

הרב הרמן נדהם לראות שכל חפציו נשארו בשלמותם. מן השמיים דאגו לו לשומר שישמור על חפציו לאורך כל השבת.

וזהו שמצינו בשבת (ק"ט): עשירים שבארץ ישראל במה הם זוכים, בשביל שמעשרים דכתיב (דברים יד, כב) עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. ושבבבל במה הם זוכים? שמכבדים את התורה, ושבשאר ארצות במה הם זוכים? בשביל שמכבדים את השבת. דאמר רבי חייא בר אבא: פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית אחד בלודקיא והביאו לפנינו

שולחן אחד של זהב ומשוי ששה עשר בני אדם היה, ושלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וצלוחיות של כסף קבועות בו, וכל מיני מאכל ומיני מגדים עליו, וכשהיו מניחין אותו אומרים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, וכשהם מסלקין אותו אומרים השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם.

אמרתי לו: במה זכית לכך? אמר לי: קצב הייתי וכל בהמה יפה שהיתה באה לידי הייתי אומר זו תהיה לכבוד שבת. אמרתי לו ברוך המקום שזכה אותך לכך.

ולפי דרכינו יש לומר, כי על ידי שכיבד את השבת זכה לתקן את חטאו של אדם הראשון ונסתלקה ממנו הקללה של "בזיעת אפיק תאכל לחם".

כמו כן הרפואה תלויה במאכלי שבת קודש, ב"תפארת שלמה" להרה"ק רבי שלמה מראדומסק זי"ע (ד"ה א"י רק שבתו) מפרש רמז הפסוק: "רק שבתו יתן ורפא ירפא", על פי המבואר בגמרא (שבת יב): "הנכנס לבקר את החולה, אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא". הרי מבואר כי שמירת שבת היא סגולה לרפואה.

וזהו רמז המשנה (ברכות לח): "כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת", ובלשון קדשו: "פירוש, מכל המאכלים שהאדם אוכל בשבת יכול להשיג רפואה, כי שורש הרפואה נעשה בשבת קודש". וזהו רמז הכתוב: "רק שבתו יתן - שבתו" הוא מלשון "שבת", שישמור ויענג את השבת כראוי ובזכות זה "ורפא ירפא". עכ"ה"ק.

ועל פי דרכינו כיון שבסעודות שבת מתקן את חטאו של אדם הראשון לכן זוכה לרפואה.

מעלת רבי עקיבא

נאמר בפרשת קדושים: "בַּצֶּדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ". וכתב רש"י: כמשמעו ד"א הוי דן את חבריך לכף זכות (סנהדרין לב). המילה "בצדק" פירושה באופן הכי ישר וצודק, ולכאורה הדרך "לדון לכף זכות" היא להסתכל על המציאות ולעקם אותה לכיוון חיובי, לא לחפש את הדבר הצודק ביותר?

אלא שאת אותה שאלה יש לשאול על המילה "צדיק" שבדרך כלל מפרשים זאת על אדם שעושה מעבר למה שצריך. כמו כן המילה "צדקה" שגם היא בשורשה של המילה "צדק", ושוב לכאורה כאשר אין חובה לתת כסף ובכל זאת נתתי הרי שזה יקרא בגדר "צדקה".

אלא מכאן אנו למדים, שההיפך הוא הנכון, "צדיק" זה מי שעושה את מה שהוא חייב ו"חסיד" הוא זה שעושה מעבר. כמו כן "צדקה" זו חובה, כאשר יהודי פשוט את ידו ומבקש חובתך לתת. ורק בגלל "בואו ונחזיק טובה לרמאין שאלמלא הן היינו חוטאים" (כתובות סח). אנחנו פטורים מלתת צדקה לכל אחד שפושט את ידו.

אבל מכאן אנחנו למדים שיש חובה על כל מעשה שאני רואה לפרשן אותו בצורה חיובית ולא בצורה שלילית. מלמדים אותנו חז"ל שהצדק האמיתי זה לדון לכף זכות. אמנם זו דרישה גדולה, אך זו החובה שלנו. זה מה שצודק לעשות יותר.

הילקוט שמעוני בפרשה (רמז תר"א) מביא את המעשה המובא במסכת שבת (קכז): בה הגמרא מביאה כמה וכמה מעשים של "הדן את חברו לכף זכות". ואחד מן המעשים: "תנו רבנן הדן חברו לכף זכות דנין אותו לזכות, ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שלש שנים. ערב יום הכפורים אמר לו: תן לי שכרי, ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו: אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות. אמר לו: אין לי. תן לי קרקע, אין לי, תן לי בהמה,

אין לי. תן לי כרים וכסתות, אין לי. הפשיל כליו לאחוריו, והלך לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו, ועמו משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים, והלך לו לביתו. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו ואמר לו: בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתי? אמרתי: שמא פרקמטיא (סחורה) בזול נזדמנה לך, ולקחת בהן. ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתי? אמרתי: שמא מושכרת ביד אחרים. בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתי? אמרתי: שמא מושכרת ביד אחרים היא. ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתי? אמרתי: שמא אינן מעושרות. ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתי? אמרתי: שמא הקדיש כל נכסיו לשמים.

אמר ליה: העבודה (לשון שבועה), כך היה! הידדתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חברי בדרום התירו לי כל נדרי, ואתה, כשם שדנתני לזכות - המקום ידן אותך לזכות.

והנה אותו אדם מופלא שלימד זכות כל כך, מבואר בספר שאילתות דרב אחאי גאון ז"ל (שאילתא מ') שהיה זה רבי עקיבא, שהיה מושכר אצל רבי אליעזר בן הורקנוס.

ובחידושי החתם סופר (עמ"ס שבת שם) מביא בשם שו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן ס"ג), שרבי עקיבא נשכר לפועל אצל רבי אליעזר בן הורקנוס, עוד כשהיה עם הארץ.

וכתב הרמ"ע: שמזה יש להבין שגם כשהיה רבי עקיבא עם הארץ, היו לו מידות טובות שדן לכף זכות את בעל הבית. ומוסיף החתם סופר: שמזה יש ללמוד, שאפילו עם הארץ בעל מידות טובות – שונא תלמידי חכמים, שהרי רבי עקיבא בהיותו עם הארץ אמר (פסחים מט:): "כשהייתי עם הארץ אמרתי, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור. אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור ככלב? אמר להן: זה נושך ושובר עצם וזה נושך ואינו שובר עצם".

ובתנא דבי אליהו זוטא פרק ט"ז מובא: 'גדולה שנאה ששונאים עמי ארצות את התלמידי חכמים, יותר מהשנאה ששונאים העכו"ם את ישראל'.

בספר חפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ג' באר מים חיים סוף ס"ק י') כתב, שלמרות שבאדם בינוני העושה מעשה הנוטה לכף חובה אין חיוב לדונו, לכף זכות, זהו מצד הדין אבל מצד מידה טובה אפילו הכף חוב הוא הרבה יותר מכף זכות צריך לדון לכף זכות וראיה מהגמרא בשבת דף קכ"ז, שאף שנטה לכף חובה דנו לכף זכות.

ושואלים, הרי שם לא מדובר באדם בינוני אלא ברבי אליעזר הגדול שהיה צדיק גמור ואם כן מעיקר הדין חייב לדון לכף זכות?

ונראה לתרץ, על פי המובא בתנא דבי אליהו זוטא (פרק ט"ז) שמובא שם המעשה הנזכר אלא שהוא מתחיל: מעשה באדם אחד שירד מגליל העליון לעשות מלאכה אצל בעל הבית אחד בדרום. אמר עליו על אותו בעל הבית שאע"פ שלא קרא ולא שנה מ"מ היה אחד מאנשי מעשים טובים וכו'. ע"כ.

נמצא לפיד בריו שאף שהיה זה רבי אליעזר במ הורקנוס, אבל היה זה קודם היותו בגיל עשרים ושמונה כמובא בתחילת פרקי דרבי אליעזר שעד גיל עשרים ושמונה לא למד תורה והיה בוכה ומשתוקק ללכת ללמוד תורה עד שנגלה אליו אליהו הנביא ושלח אותו לירושלים ללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי.

לפי זה לא קשיא מידי, כי באמת עדיין לא היה רבי אליעזר אדם גדול, אלא אדם בינוני ובכל זאת רבי עקיבא כשהיה עם הארץ דן אותו לכף זכות.

בזה נבוא ונתרץ, הגמרא במסכת תענית (כה:) מביאה: "מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו ואמר: 'אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, אבינו מלכנו למענך רחם עלינו', וירדו גשמים. הווי מרנני רבנן. יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו".

הקשו המפרשים, איך אמרה הבת קול "לא שזה גדול מזה", הרי מתוכן דברי הבת קול עצמה, שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר, נקבע שהוא גדול מחברו?

אולם לפי מה שביארנו יש לפרש ולומר שחז"ל באו ואמרו "ירד רבי עקיבא אחריו", שכאשר פגשו רבי אליעזר ורבי עקיבא בתפילה לפני בורא עולם התעורר המעשה אשר נעשה בזמן שרבי עקיבא עוד היה עם הארץ ובכל זאת העביר על מידותיו ואף שלא קיבל משכורת על עבודה של שלש שנים שתק והבליג ודן את מעבדו - רבי אליעזר לכף זכות.

וזהו שאמרה הבת קול: "לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו". והיה רק במקרה הנזכר במסכת שבת, שרבי אליעזר הקדיש את נכסיו מחמת הקפדתו על בנו ולא שילם את שכרו לפועל שעבד אצלו שלש שנים. ואילו הפועל שתק והבליג ואף דן לכף זכות.

הגמרא במסכת נדרים (ג.) מביאה ששה דברים התעשר רבי עקיבא: האחד, לאחר שהתיר את נדרו של חמיו - כלבא שבוע, קיבל את עשרו של כלבא שבוע.

ב. מן אילא דספינתא, דכל ספינתא עבדין ליה מין עינא (מסביר הר"ן: בכל ספינה היו עושין דמות איל מעץ לנחש ולסימן שתהא הספינה קלה בהליכתה כאיל, והיו ממלאין אותו דינרי זהב), זימנא חדא אנשיהו על כיף ימא אתא הוא אשכחיה - פעם אחת שכחוהו על שפת הים, בא רבי עקיבא ומצאו.

ג. ומן גווזא (ר"ן: תיבה העשויה להצניע בתוכה ממון הספינה), שפעם אחת נתן ארבעה זוזים למלחים, אמר להם אם תמצאו דבר הביאו לי. ולא מצאו אלא ארגז על שפת הים, הביאוהו אליו, אמרו לו: יעשה אדוננו בו. נמצא שהיה מלא דינרים, שפעם אחת טבעה ספינה וכל הרכוש היה נתון באותו ארגז ונמצא בפעם הזו.

ד. מן מטרוניתא (ר"ן: פעם אחת הוצרכו ר"ע ותלמידיו מעות, והלכו אצל מטרוניתא. אמרה לו לרבי עקיבא: הריני מלווה אותך ותהיה אתה לווה והקב"ה וים ערבים בדבר. קבע לה זמן לפרעון, וכשהגיע זמנה הלכה אותה מטרוניתא על שפת הים, אמרה: רבש"ע! גלוי וידוע לפניך שרבי עקיבא חולה, ולא היה בידו לפרוע חובו, ראה שאתה ערב בדבר. מיד נשתתית בתו של קיסר ונטלה ארגז מלא אבנים טובות ודינרי זהב וזרקה לתוך הים, והים הביאתו במקום שהיתה אותה מטרוניתא יושבת על שפת הים. מיד נטלה אותו ארגז והלכה לה. לימים נתרפא רבי עקיבא ובא לו אצל ההיא מטרוניתא ומעותיו בידו לפרעון חובו, אמרה לו: חזרתי אצל הערב והוא פרע כל החוב, והא לך מה שנתן לי יותר. ומאותו ממון שהחזירה לו, נתעשר רבי עקיבא).

ה. מן אשתו של טורנוסורופוס - שהיה רבי עקיבא מקפחו בקראי בפני קיסר ומקנתו בדברים, פעם אחת בא לביתו סר וזעף, אמרה לו אשתו: מפני מה פניך זועפים? אמר לה: מפני ר"ע שמקנטר אותי בכל יום בדברים. אמרה לו: אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה. נתן לה רשות והתקשטה והלכה לה אצל רבי עקיבא כשראה אותה רבי עקיבא, רק שחק ובכה. אמרה לו: מה אינן הנך תלת מילין? אמר לה: שנים אפרש שלישי לא אפרש, רקקתי על שבאת מטיפה סרוחה, בכיתי על האי שופרא דבלי בארעא, והוא שחק שצפה ברוח הקדש שעתידיה

להתגייר ולהינשא לו, ולא רצה להודיעה. אמרה לו: כלום יש תשובה? אמר לה: הן. הלכה ונתגיירה ונשאת לו לרבי עקיבא והכניסה לו ממון הרבה.

והשישי מקטיעא בר שלום, כפי שמפורש במסכת עבודה זרה (י:), שהוא היה אחד מחשובי מלכות הקיסר, והקיסר היה שונא ליהודים. אמר להם לחשובי המלכות: מי שעלתה לו נימה ברגלו, יקטענה ויחיה או יניחנה וימות? אמרו לו יקטענה ויחיה. אמר לו קטיעא בר שלום: אחת, שאינך יכול לכלות את כולם ... ועוד יקראו לך מלכות קטועה. אמר לו: יפה אמרת, אלא כל מי שמנצח את המלך משליכים אותו לכבשן אש חלול... כשלקחו אותו והלך, אמרה לו אותה מטרוניתא: אוי לה לספינה שהולכת בלא מכס. נטל סכין וקטע לעורלתו. יש אומרים כופף ראשו על עורלתו וקטע אותה בשיניו. אמר שילמתי מכס, חלפתי ועברתי. כשהשליכו אותו אמר, כל נכסי לרבי עקיבא וחבריו.

אם נשים לב הרי ששלשה דברים מתוך הששה הם דרך הים. וצריך להבין מדוע?

אלא אפשר לומר בדרך רמז, הגמרא במסכת יבמות (קכא:). אמר ר"ג: פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי עקיבא וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף מותרת מים שאין להם סוף אסורה.

מזה אנו למדים, שאם אדם מרכין את ראשו בפני מי שפוגע בו, לא רק שעל ידי כך הוא ניצל, אלא אותו פוגע עוד עתיד לשלם לו על כך. ולכן הים שילם לרבי עקיבא.

מסופר על הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל שפעם כשלמד מסכת כלה רבתי, הוא הרים את עינו ושאל את נכדו: "אתה מעונין לראות את אליהו הנביא?" הנכד המופתע מיהר להשיב: "ודאי".

בתגובה, הצביע הרב על שורה קטנה בסוף פרק חמישי במסכת כלה רבתי: "אמר אבא אליהו זכור לטוב: לעולם אין תורה מתפרשת אלא למי שאינו קפדן, אף אני איני נגלה אלא למי שאינו קפדן, אשרי מי שפגעו בו..."

"הנה לנו העיצה כיצד זוכים לגילוי אליהו... שלא להקפיד ולהיות בנחת עם הבריות. אשרי מי שפגעו בו".

לכן רבי עקיבא זוכה שאליהו הנביא בא אליו לביתו בשביל להרגיעו שיש עניים יותר ממנו כנזכר במסכת נדרים דף נ'. ואף נתעסק בקבורתו.

כמובא בילקוט שמעוני (משלי רמז תתקמ"ד): מעשה היה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ור' יהושע הגרסי היה תלמידו ומשמשו. ערב יום הכפורים נפטר ממנו והלך לביתו, בא אליהו ז"ל ועמד על פתח ביתו, אמר ליה שלום עליך רבי, אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה כלום אתה צריך, אמר לו ומי אתה, אמר ליה כהן אני ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בבית האסורים. מיד הלכו שניהם לבית האסורין ומצאו פתח שער בית האסורין פתוח ושר בית הסוהר היה ישן וכל האסורים היו ישנים והשכיבו את ר' עקיבא על המיטה ויצאו. מיד נטפל אליהו ז"ל ונטלו על כתפיו, וכשראה רבי יהושע כך אמר לאליהו זכור לטוב: רבי, והלא אמש אמרת לי שכהן היית וכהן אסור לטמא במת? אמר לו: דיך רבי יהושע בני, חס ושלוש שאין טומאה בתלמידי חכמים ואף בתלמידיהם. והיו מוליכים אותו כל הלילה עד שהגיעו לאנטיפרס של קוצרין, כיון שהגיעו לשם עלו שלש מעלות וירדו שלש מעלות ונפתחה המערה לפניהם וראו שם כסא וספסל ושולחן ומנורה, והשכיבו את ר' עקיבא

על המיטה ויצאו, וכיון שיצאו נסתמה המערה ודלקה הנר על מנורה, וכשראה אליהו כך פתח ואמר: אשריכם צדיקים ואשריכם עמלי תורה ואשריכם יראי אלהים שגנוז וטמון לכם ומשומר לכם מקום בגן עדן לעתיד לבוא, אשריך רבי עקיבא שנמצא לך מלון ערב בשעת מיתתך. ע"כ.

ויש לדייק בדברי המדרש: "ונפתחה המערה לפניו וראו שם כסא וספסל ושולחן ומנורה", מה יש לנפטר לעשות עם שולחן מנורה וכסא?

אלא מצינו בסנהדרין (פז:). סתם מתני' רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי רבי שמעון וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

עוד מצינו ביבמות (צו סוע"ב): מאי דכתיב "אגורה באהלך עולמים", וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים? אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר. ע"כ.

ממילא כיון שרבי עקיבא הוא שורש התורה שבעל פה, הרי שבכל רגע ורגע שפתותיו דובבות בקבר והרי הוא כאדם חי, לכן בקבורתו לרמז על כך שהוא עדיין בבחינת חי, היה בקברו ספסל כסא מנורה ושולחן.

יש לדייק לפי שיטת המדרש שנפטר רבי עקיבא בערב יום הכיפורים, שמשמים בחרו את יום זה לפטירתו, כיון שביום זה עשה מעשה של מסירות נפש שאחר שלש שנים של עבודה ולא קיבל משכורת ובכל זאת דן את בעל הבית לכף זכות, הרי שמעשה זה יעמוד לו למליץ יושר בדין בבית דין של מעלה.

רבי עקיבא היה גבאי צדקה כנזכר בקידושין (כז:). וכמו כן מובא במסכת כלה (פרק א הלכה כא): אמרו עליו על רבי טרפון שהיה עשיר גדול, ולא היה נותן מתנות לאביונים, פעם אחת מָצָאוּ עקיבא. אמר לו רבי רצונך שאקח לך עיר אחת או שתים? אמר לו הן. מיד עמד רבי טרפון ונתן לו ארבעת אלפים דינרי זהב, נטלן רבי עקיבא וחילקן לעניים. לימים מצאו רבו טרפון. אמר לו, עקיבא, היכן העיירות שלקחת לי? תפסו בידו והוליכו לבית המדרש, והביא ספר תהלים והניחו לפניו, והיו קורין והולכין עד שהגיעו לפסוק זה, פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. עמד רבי טרפון ונשקו על ראשו, אמר לו רבי אלופי, רבי בחכמה, ואלופי בדרך ארץ.

ויש לומר שבחר להיות "גבאי צדקה" מחמת שרבי עקיבא היה גלגולו של יוסף הצדיק (כמבואר בארוכה בספר הגלגולים פרק מ"ב, ושלכן מוזכר רבי עקיבא כמה פעמים בש"ס, יבמות טז. ברכות סג. מנחות כט: כתובות כט: קידושין סד. וסח. בשמו ובשם אביו: "עקיבא בן יוסף", להורות שהיה גלגולו של יוסף הצדיק. וכן כתב השל"ה הקדוש פרשת וישב בשם מקצת המקובלים, ועי' גליוני הש"ס מסכת שבת דף ד:). ועל יוסף הצדיק נאמר "הוא המכלכל הוא המשביר" לכן אף רבי עקיבא בחר להיות מכלכל ומשביר לעניים.

עוד טעם יש לומר, שמובא מעשה על המאור עיניים מטשרנוביל זת"ב שהיה בכלא והיה לו צער גדול מדוע הוצרך לכך. ומשמים נגלתה אליו רחל אמנו וגילתה לו כי עתיד הוא באותו יום להשתחרר וכל הסיבה שהיה בכלא כיון שהוא דואג לשחרר שבויים, שיידע וירגיש מה הם עוברים וכך ידאג להם יותר.

כמו כן רבי עקיבא שהיה עני ואביון יודע להרגיש מה העניים מרגישים לכן הוא הראוי להיות גבאי צדקה.

בספר שופטים ישנו מוטיב חוזר בהתנהגותו של עם ישראל - מעגל ספר שופטים, שבו ארבעה שלבים: עם ישראל חוטא ועושה הרע בעיני ה', בתגובה לכך ה' מעניש אותם (לרוב "מוכר" אותם בידי עם אחר), עם ישראל זועק לה' ומבקש עזרה, ולבסוף ה' שולח ישועה בדמות שופט שמושיע את העם.

אחת הדוגמאות המובהקות למעגל ספר שופטים הוא פרק ד', שבו ניתן לראות את אותו המעגל שחוזר על עצמו.

שלב ראשון - החטא (שופטים ד, א): "וַיִּסְיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרָע בְּעֵינֵי ה' וַאֲהוּד מֵת."

פסוק זה פותח את סיפורה של דבורה הנביאה, אך קשה למה מוזכר שאהוד מת, הרי היה אחריו שמגר בן ענת, שמוזכר בסוף פרק ג'. אם כבר, שיכתבו ושמגר מת, לא אהוד!

אברבנאל שואל שאלה זו, ועונה עליה בפירושו על ספר שופטים: "להגיד שבני ישראל הוסיפו לעשות הרע בעיני ה' מיום שמת אהוד, וגם שמגר בן ענת בימיו היו עובדים הבעלים, ולכן לא הייתה תשועתו גדולה".

פירושו של אברבנאל מראה לנו מה היה מצבו הרוחני של עם ישראל באותו הדור. המצב הרוחני היה רעוע ונוטה לעבודה הזרה מאז שמת אהוד בן גרא. למרות ששמגר בן ענת כיהן כשופט לאחר מות אהוד, המצב הרוחני בעם לא היה טוב.

השלב השני והשלישי: וַיִּמְכְּרוּ ה' בְּיַד יָבִין מֶלֶךְ כְּנָעַן אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּחָצוֹר וְיֶשֶׁר צָבָאוּ סִיסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב בְּחָרְשֵׁת הַגּוֹיִם. וַיִּצְעְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְדֹד כִּי תִשַּׁע מְאוֹת רָכָב בָּרָזָל לוֹ וְהוּא לַחֵץ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחָזְקָה עֲשָׂרִים שָׁנָה."

לאחר זעקתם של עם ישראל, מגיע השלב הרביעי בגלגל ספר שופטים: ה' שולח לעם את השופט שמושיע אותם או במקרה שלנו, השופט: "וַדְּבֹרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֲשֶׁת לְפִיֹּדוֹת הִיא שֹׁפֵטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַהִיא, וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת תְּמָר דְּבֹרָה בֵּין הָרְמָה וּבֵין בֵּית אֵל בְּהַר אֶפְרַיִם וַיַּעֲלֶה אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט."

בתנ"ך תפקיד המנהיג המדיני (השופט, המלך) ותפקיד הנביא היו שני תפקידים נפרדים לחלוטין. כמובא בזוה"ק (פרשת תרומה דף קנד): "דהא תרין אלין לא אתמסרו כחדא בבר נש בעלמא בר ממשא מהימנא עלאה דזכה לנבואה ומלכו כחדא ולא אתייהיב לבר נש אחרא תרווייהו כחדא."

לא היה שופט שזכה למדרגת הנבואה. אך מתוך ארבעה עשר השופטים שהיו לעם ישראל בספר שופטים, דוקא אישה זכתה להיות גם שופטת וגם נביאה. המינוי של דבורה הנביאה לשני התפקידים הללו, נביאה ושופטת, מעלה בנו את השאלה הפשוטה: למה דוקא היא זכתה לכך?

יתר על כן, במדרש נכתב שבאותו הדור חי פנחס בן אלעזר הכהן הגדול, והוא יכול היה לשמש כשופט באותם הזמנים?

כנראה שבאמת היה משהו שייחד את דבורה משאר ישראל שבאותו הדור. המדרש שם עונה על כך:

"אמרו בעלה של דבורה עם הארץ היה. אמרה לו: בוא ואעשה לך פתילות ולך לבית המקדש שבשילה. אז יהיה חלקך בין הכשרים שבהם ותבוא לחיי העולם הבא... והיא מתבוננת ועושה פתילות עבות כדי שיהא אורן מרובה, והקב"ה בוחן לבות וכליות אמר לה: דבורה, את נתכוונת להרבות אורי אף אני ארבה אורך ביהודה ובירושלים".

נמצא כי מעלתה המיוחדת של דבורה, שאף שעשתה עבור בית המקדש, לא זקפה את הזכות לעצמה אלא לבעלה.

לכן בכך הוכיחה ובכך שהביאה אור לבית המקדש זכתה להיות נביאה, אולם כאשר זקפה את הזכות לבעלה, הוכיחה כי ראויה היא להיות מנהיגה בישראל, ולכן זכתה להיות כדוגמת משה רבינו נביאה ומנהיגה ביחד.

הרי לנו מה מעלתה של אישה שמוסרת את עצמה עבור ההצלחה הרוחנית של בעלה. למה היא יכולה לזכות.

שירת דבורה נפתחת במילים "בפרוע פרעות בישראל, בהתנדב עם - ברכו ה'".

כפשוטו השירה נפתחת בתיאור המצב שהיה לפני תחילת שפיטתה של דבורה. תקופה של פרעות. לעומת זאת, הרב מנחם עזריה מפאנו בספר גלגולי נשמות (או' קנ"ב) מסביר בצורה שונה:

דבורה הנביאה נתגלגלה בה צפורה אשת משה רבינו ע"ה, כי בזמן שאמרו ישראל שירה על הים לא היתה צפורה עמהם, והיא היתה מצטערת על זה, ובזכות המילה שמלתה את בנה כמו שאמר הכתוב 'ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה', זכתה לבא בדבורה ולשיר שירה זו על ידי רוח הקדש, וזה שאמרה בשירה "בפרע פרעות בישראל" לשון פריעת מילה על שהכריתה ערלת בנה.

ציפורה אשת משה הקדישה את חייה עבור בעלה, היתה מוכנה ללכת אחריו לגלות מצרים, כמו שאומר רש"י (יתרו י"ח, ב'): "ויפגשהו בהר האלהים. אמר לו מי הם הללו. אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני. אמר לו והיכן אתה מוליכן. אמר לו למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם. אמר לה לך אל בית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה."

אשה אחרת היתה דורשת שיחזור איתה לבית אביה, למה התחתנת איתי? הרי אתה משאיר אותי לבד עם שני ילדים קטנים? ואחר כך עוד גירשה ממש כדברי הגמרא בשבת דף פ"ו. שמשה רבינו פרש מאשתו אחר מתן תורה.

מסתבר שגידלה את בניה לבדה כדי לעזור למשה להגשים את ייעודו. וגם כשחוזרת בגלגול של דבורה הנביאה המוסרת עצמה עבור בעלה.

ובזה יבואר, בסנהדרין (צו: העידו חז"ל, "מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים ומאן אינון ר' עקיבא," (ראה רבנו נסים גאון ברכות כ"ז ע"ב), ומס' עשרה מאמרות (מאמר חקור, פרק אחד עשר) יוצא מפורש, שהיה מבני בניו שסיסרא, מיעל אשת חבר הקניני.

ויש לומר, כי גם רחל אשת רבי עקיבא היא של מסירות נפש של אישה, המביאה את בעלה לגדלות בתורה. כדוגמת דבורה הנביאה וציפורה אשת משה.

קו "אור הגאולה" דברי חיזוק, תורה ומוסר להפיץ את אור הגאולה

שיעורים מכל הרבנים

מספר המערכת 0796065479

שלוחה 2 - שיעורי הרב איתי בן אהרון